

KOM IGÅNG MED TOLLING

Du har en unik hund. Du har en unik jakthund med en helt egen unik jaktform. Det finns många olika raser av apportrande fågelhundar, inte minst de andra retrieverraserna - men det finns bara en hund som kombinerar arbetet med att apportera viltet som jägaren träffat, oavsett om det fallit på land eller på vatten, med att arbeta före skottet och att locka in fåglar som ligger ute på vattnet inom skotthåll för jägaren. Lockarbetet, där hund och jägare tillsammans smyger ner till ett gömsle vid vattnet och sedan samarbetar för att locka in fåglarna kallar vi för tolling eller tollingarbetet.

Apporteringsarbetet efter skottet med de olika uppgifterna - att markera och apportera (när hunden ser var t.ex. en träffad fågel fallit, memorerar nedslagsplatsen och snabbt kan ta sig dit, och snabbt hämta in viltet till sin förare); att söka av ett område på vatten och land (när föraren vet att det finns fallet vilt någonstans inom området, men varken föraren eller hunden sett exakt var det föll och hunden nu måste söka av hela området och med hjälp av sitt luktsinne finna viltet och hämta in det); och att kunna dirigeras till en bestämd plats på vatten eller på land (när föraren, men inte hunden, sett var ett vilt fallit och föraren med hand- och visse-signaler ska styra hunden till rätt plats) - kan du lära dig allt om i olika böcker om apporterings- och retrieverarbete, på olika retrieverkurser, eller när du tränar tillsammans med retrievers- och hundkompisar. (Ska jag här rekommendera en bok att börja med - läs "Retrieverträning på mitt sätt" av Lena Bratsberg-Karlsson.)

Tolling och träning inför ett tollingjaktprov hittar du här.

Låt oss börja med att ta död på ett par missuppfattningar.

Tollingjaktprovet är inte ett enklare prov än retrieverjaktprovet. I tollingjaktprovet ingår samma moment som i retrieverjaktprovet – markeringarna, sökandet, dirigeringarna, vattenarbetet o.s.v. – och i dessa moment ska hundarna lösa uppgifterna på samma sätt på ett tollingprov som på ett retrieverprov. Utöver dessa moment tillkommer ju sedan själva tollingen!

Tollingarbetet är inte medfött hos alla tollare (precis som ett bra retrieverarbete inte finns medfött hos alla våra retrievers, oavsett om de heter lab, golden, flat eller tollare).

Om en tollare, lab, golden eller flat är en bra retriever och fungerar vid en jaktlig prövning, på jaktprovet, beror på en kombination av hundens medfödda egenskaper och en grundlig och systematisk träning steg för steg från valplådan och framåt. Att tro att en tollare, som inte tränats jaktligt,

automatiskt börjar tolla vid första tillfället är lika dumt som att tro att en retriever, som bara fått gå rundor runt kvarteret, plötsligt fungerar fläckfritt på första jakten.

Tolling är inte enkelt – det finns ibland en uppfattning hos vissa att det bara handlar om att "sitta bakom ett nät och kasta lite boll med din hund". De flesta av dessa har aldrig själva provat på ett tollingarbete tillsammans med sin hund.

Tollingen ställer stora krav på att du och din hand arbetar tillsammans, att din hund är lyhörd och vill arbeta för dig, och att din hund kan växla mellan aktivitet och passivitet.

Återigen fungerar detta inte på träning, fungerar det aldrig på jaktprovet.

(OBS. För att hela provet ska fungera måste du självklart träna på både tollingmomentet, markeringar, sök och linjetag/dirigeringar. Min uppfattning är att man måste ha kommit en bit i träningen av det andra momentet och framförallt i den allmänna lydningen – alltså att hunden accepterar ditt ledarskap och vill samarbeta med dig när ni är ute i skogen – innan det är meningsfullt att träna de olika momenten i tolling på allvar.)

DEL 1 – Ner till gömslet

Där står du på provet med din hund. Prövningen har precis börjat, du har hälsat på domaren och nere vid sjökanten finns ett uppspänt nät, gömslet. Du ska koppla loss hunden och ni ska nu tillsammans ta er ner till gömslet.

Tillsammans innebär att hunden ska vara antingen tätt intill dig eller bakom dig, och att ni ska ta er ner i ett tempo som du (eller domaren) bestämmer.

Hunden får alltså inte rusa ner till gömslet eller till vattnet i förväg. Den ska varken springa före in i gömslet, eller springa bort och hälsa på skytten eller kastaren, eller dricka vatten, eller börja plaska i vattnet, eller ställa sig och stirra på båten som ligger ute i vattnet. (Under de senaste årens tollingjaktprov har jag sett alla dessa varianter – hunden är ur hand redan innan själva tollingen börjar och sen fungerar ingenting under resten av provet.)

Varför är detta så viktigt?

Provet har ju egentligen inte ens börjat.

Svaret är enkelt, om man tänker sig vad som skulle hända om en hund gör detta på en "riktig" tollingjakt. Hunden visar då redan här innan jakten egentligen börjat att den vill köra sitt eget race, i stället för att arbeta och samarbeta med föraren/jägaren. Ligger det dessutom änder ute på vattnet och nära land är risken stor att hunden, i stället för att kunna locka änderna närmare, får dem att simma längre ut eller t o m lyfta.

TIPS:

- Öva detta moment ofta. En bra grundregel är att aldrig öva de andra momenten, t ex tollingen eller vattenarbetet, utan att inleda träningsmomentet med att ni tar er ner till gömslet.
- Du behöver inte alltid ha ett "konstgjort" gömsle, t ex ett maskeringsnät eller en skärm, för att öva detta moment. Träna med naturliga gömslen – en buske, ett alesnår i vattenbrynet, en större sten i vattenbrynet – precis som det ofta kan bli aktuellt vid en riktig jakt där man har ett antal stränder och vattenpartier att beta av. (Tror ni att man röjde sina jaktplaner genom att sätta upp gömslen i förväg, när man ville ge sig ut på de tjuvjakter som lär ha varit så vanliga med tollare i Nova Scotia förr i tiden.)
- Öva tillsammans med träningskompisar – så att ni kan turas om att öva momentet samtidigt som träningskompisarna agerar skyttar och kastare.
- Gör det enkelt för hunden att förstå vad ni ska göra. Gå inte bara ner till gömslet, som om du och din hund var ute på skogspromenad. Smyg ner till gömslet, lätt nedböjd. Gå ner på knä en eller två gånger. Utnyttja terrängen och ta inte den raka vägen ner, utan försök att hitta en väg där fåglar ute på vattnet ser så lite av er som möjligt. Ditt kroppsspråk och ditt rörelsemönster, kombinerat t ex med ett tyst "Smyg"-kommando hjälper hunden att förstå vad som ska göras.
- Vill du ha hunden bakom dig när ni smyger ner till gömslet: Träna in detta med en Frolic i handen. Håll din hand bakom låret när du smyger ner och belöna hunden när ni har kommit ner till gömslet. Så småningom kan du prova med handen bakom dig, men utan Frolic. (OBS. På provet kan du inte använda godis.)

DEL 2 – I gömslet

Då har ni smygat ner till gömslet. Här ska ni hålla er, tills domaren säger till er att börja tollingarbetet. Ofta är platsen på ett prov förberedd, så att du kan skicka hunden både åt höger och åt vänster. Domaren avgör åt vilket håll och hur många arbeten ni ska göra – t ex "Tre stycken åt höger.". Domaren kan därefter be er göra några stycken till, några åt det andra hållet, eller att vänta en stund.

Hunden får inte lämna gömslet, utan att du kastar ditt tollingföremål. Den ska vara tyst och den ska vara still.

Du ska kunna ha kontakt med domaren och släppa ögonkontakten med din hund, utan att den får för sig att lämna gömslet eller att bli otålig och börja skälla eller pipa.

Vid en tollingjakt är det jägaren som bestämmer tempot och avgör om hunden ska arbeta eller om ni ska avvakta och se om änderna kommer närmare. Jägaren spanar försiktigt för att se hur fåglarna rör sig. Hunden ska vara gömd.

TIPS:

- Öva passivitet i gömslet. Börja med en paus, som sedan kan bli allt längre eller bli flera kortare pauser.
- Öva inte alltid "tre gånger åt höger och tre gånger åt vänster". Variera dig när det gäller antalet gånger eller skicka hunden åt samma håll både före och efter passiviteten.
- Vänj hunden vid att sitta still i gömslet, även om du tittar åt andra håll eller sysslar med annat.
- Använd klockan när du tränar – vänta 20 sekunder, 40 sekunder, 1 minut, o s v.
- På provet ber domaren dig att göra ett visst antal tollingarbeten, men du behöver inte nödvändigtvis göra detta klapp-klapp-klapp. Med min första hund valde jag att ge den ett tyst "Sitt"-kommando när vi kom ner till gömslet och att använda samma kommando efter varje tollingarbete han gjorde. Vill du, så gör små luckor på 3-5 sekunder mellan varje arbete.

DEL 3 – Tollingen

Det låter så enkelt – du kastar tollingföremålet och hunden hämtar det. Gång på gång, fram och tillbaka, i ett bra tempo och med lekfullt skuttande rörelser. Och ändå är det så mycket som kan gå snett.

Hunden springer iväg efter tollingföremålet, men struntar sen i det för att gå och pinka, dricka, hälsa på skytten eller kastaren, undersöka en spännande doft, eller ta en simtur.

Hunden tar tollingföremålet, men vägrar komma tillbaka.

Hunden hittar inte tollingföremålet, som hamnade i ett snår eller fastnade i en gren eller studsade ut i vattnet.

Det finns nästan lika många sätt att arbeta på, som det finns tollare. Några skuttar iväg som kaniner, några rusar iväg så det blir fåror i marken, några tassar iväg i maklig fart, några tar med sig halva skogen, några rusar tillbaka in i gömslet, några tar en liten extra sväng innan de kommer tillbaka, några släpar benen efter sig, några går framför gömslet och kommer tillbaka från andra hållet, några jonglerar med tollingföremålet i munnen, några spottar ut det så fort de är inne i gömslet, andra håller det kvar till de får ett kommando ...

Det kommer med andra ord att finnas utrymme för att domarna kommer att bedöma olika sätt att tolla på efter sina egna individuella preferenser – för någon domare är kanske farten i arbetet det viktigaste, för en annan lekfullheten, och för en tredje förmåga att jobba helt självständigt.

Jag anser att hunden ska tolla av sig själv. Du ska inte behöva använda kommandon eller behöva se efter att hunden gör sitt arbete. Du ska alltså, om det är en tollingjakt, kunna ha full koncentration på vad som händer

ute på vattnet, samtidigt som du utan att titta kastar iväg föremålet och vet att hunden sitter där hos dig i gömslet igen efter 15-20 sekunder.

Tolling är inte "korta apporteringar vid vattnet". När du kastar tollingföremålet får hunden starta utan ett kommando (även om det inte gör någonting om du använder ett litet "Varsågod" eller "OK"). Hunden ska plocka upp tollingföremålet och komma tillbaka till dig, utan att du använder några kommandon eller signaler.

Tolling är ett tyst arbete. Behöver du ge ett kommando till eller vissla på hunden, måste det vara så lågt att det inte hörs av änderna.

Jag tycker personligen att tollingen ska ske med fart och det är ett klart plus om hunden arbetar animerat, glatt och lekfullt (även om jag inte vet hur man ska lära en hund att skutta när den tollar).

TIPS:

- Använd inte en boll som studsar (jag har själv varit med om att bollen studsat tillbaka till gömslet efter att ha träffat en rot – och min hund fattade inte vad som hade hänt).
- Använd inte samma typ av dummy, som du använder i annan träning. Använd ett föremål som du bara kör tolling med. Gör det enkelt för hunden att förstå vad den ska göra.
- Ha alltid med två tollingföremål i gömslet. Detta gäller inte minst på provet. Skulle det första tollingföremålet fastna i ett snår eller på en gren (det har hänt mig mer än en gång), så har du ett andra föremål att arbeta med.
- Lägg tollingföremålet på marken i gömslet, speciellt om ni ska vänta en stund. Då vet hunden att det är paus. Sitter du med tollingföremålet i handen och rör din arm, så finns alltid risken att hunden tror att du precis kastade det.

DEL 4 – Skottet och vattenarbetet.

Sista biten och här ska hunden återigen växla från det busigt lekfulla och fria arbetet i tollingen till att genomföra en enkel eller dubbel vattenmarkering på samma samlade sätt som vid ett "vanligt" jaktprov.

Hunden måste alltså sitta still och vara tyst och skottfast. Den ska markera och memorera var anden eller änderna faller. Den ska invänta ditt kommando och sedan gå i vattnet och med god fart hämta in och lämna av fågeln eller fåglarna till dig.

På ett tollingjaktprov sker omställningen "från lek till allvar" på ett sätt – domaren säger till dig att du och din hund ska göra er beredda för skottet som strax ska komma och ofta får ni tid att lämna gömslet och göra er klara.

I en tollingjakt blir omställningen direkt – jägaren ser fåglarna lyfta och då måste han eller hon skjuta direkt, oavsett om hunden väntar i gömslet eller precis är på väg ut eller in i ett tollingarbete. Hunden kan alltså i vissa lägen vara tvungen att försöka markera var fågeln faller trots att den var mitt i ett annat arbete eller inte såg fåglarna innan skottet gick av. Man kan ju knappast vänta till hunden kommit in med tollingföremålet och blivit klar.

Jag tror att vi om några år kommer att ha en utveckling, där övergången mellan tollingarbetet och vattenarbetet på tollingjaktproven blir mera som i den verkliga jaktsituationen – kanske med en betydligt snabbare övergång mellan tolling och skott/kast, eller med att hunden i de högre klasserna ska kunna lösa uppgiften även om den inte såg allt eller om skottet föll mitt i en tolling. Här infinner sig naturligtvis frågan vad hunden ska göra, om den är på väg ut till tollingföremålet eller på väg med det, när skottet faller.

Enligt min mening är det inte rimligt att hunden först ska göra klart sitt tollingarbete (och därmed tappa fokus på var fågeln föll) innan den skickas. Det är inte heller rätt att hunden på egen hand struntar i tollingen, kastar sig ut i vattnet och börja simma ut mot nedslagsplatsen (och därmed i en jaktsituation hindrar jägaren för att skjuta ett andra skott). Rätt sätt för hunden att lösa situationen borde vara att stanna upp, markera var viltet faller, och sedan tyst avvakta ett OK från föraren.

TIPS:

- Egentligen är det ingen skillnad på hur du tränar vattenmarkeringar för ett retrieverjaktprov eller vattenarbetet som avslutar tollingmomentet. Hunden ska lösa samma uppgift på samma sätt, men om du däremot kommit en lång tid i träningen prova gärna att kasta apporten medan hunden sitter i gömslet eller är på väg in med tollingföremålet.

Summering

När alla momenten börjar sitta som de ska och du och din hund tillsammans kan utföra ett bra tollingarbete, då är ni redo för start på ett tollingjaktprov.

Det finns inte många som inte är nervösa vid den första starten på ett jaktprov – många är för övrigt fortfarande nervösa när de startar på det 20:e provet med sin tredje hund, men det är en annan femma.

När du är nervös brukar det hända ett par saker. Din röst låter förmodligen inte likadan, som där hemma när ni tränar – du märker ingen skillnad, men var så säker på att din hund uppfattar det. Du rör dig förmodligen på ett annat sätt, kanske för att det känns som om alla tittar på dig och din hund (och det gör de ju faktiskt också), och även detta märker din hund. Och börjar det strula under provet är det lätt att börja blanda ihop sina kommandon eller t o m hitta på nya kommandon (jag vet, jag har själv gjort det).

När det gäller nervositeten och anspänningen finns det egentligen bara två sanningar att utgå från:

1. Övning ger färdighet. Det lönar sig att träna på provsituationen och att arrangera träningsprov tillsammans med kompisarna (och då menar jag kompletta prov där ni börjar med att hälsa på domaren och sedan kör igenom hela provet). För varje start man sedan gör blir de flesta av oss säkrare och lugnare steg för steg.

2. Inse att domaren i en jaktlig prövning är precis lika intresserad av att hitta det som är bra hos din hund, som att hitta det som brister just för dagen. Tyvärr finns det en del åskådare på jaktprov, som bara noterar missarna och som gärna också påpekar dessa – speciellt om hunden är av en annan ras än den man själv har. (Min egen erfarenhet är här att de "största experterna" bland åskådarna ofta är de som själva inte kommit speciellt långt med sin hund.)

Lycka till med träningen och så ser vi på tollingjaktprovet

Sverker Haraldsson